

Myndigheten som pedagog – om myndigheters lättlästa texter

Camilla Forsberg

Inledning

Pedagogik som akademiskt ämne spänner över ett brett område och omfattar många olika perspektiv på utbildning och lärande. Lärande och kunskap har av tradition en tydlig koppling till skola och undervisning men idag ses även livslångt lärande och lärande utanför speciella utbildningsinstitutioner som något naturligt (Egidius 2003; Nilsson 2005). Lärande pågår alltid och överallt, såväl medvetet som omedvetet. Pedagogik som vetenskap omfattar olika processer för social, kulturell och historisk påverkan och förändring inom olika områden från individ- till samhällsnivå. I ett sociokulturellt perspektiv ses lärande som en social handling där språk och samhälle kopplas samman (Lund och Sundberg 2004).

I varje samhälle och i varje kultur föreligger en ständig påverkan på människorna i avsikt att dessa genom inläring skall på bästa möjliga sätt formas i överensstämmelse med vad man inom ifrågavarande samhälle och kultur önskar göra dem till. (Sjöstrand 1968: 22)

Myndigheters verksamhet, som är en viktig del av samhället, syftar bland annat till att få medborgare – att lära sig – att handla på vissa sätt och kan i detta perspektiv ses som pedagogisk verksamhet. Att kunna utföra en viss handling, exempelvis betala skatt eller ansöka om bidrag, efter att ha läst en myndighetstext är en form av lärande.

I Sverige har enskilda medborgare enligt lag rätt till begriplig myndighetsinformation (SFS 2009:600, 1§). För att uppfylla sin skyldighet publicerar myndigheter en del av sin information i så kallade lättlästa texter, utöver redan klarspråksgranskade textversioner. Fenomenet lättlästa myndighetstexter ger upphov till flera intressanta frågor: Vad innebär det att en text är lättläst? Vad skiljer en lättläst myndighetstext från en klarspråksgranskad version? Vilka faktorer kan göra en text mera lättläst och hur används dessa i myndigheternas lättlästa texter? Vilka mottagare vänder sig de lättlästa texterna till? Vilket syfte har myndigheterna med sina lättlästa texter och hur hanterar myndigheterna sin maktposition i relation till mottagarnas förståelsebehov rent språkligt?

I följande genomgång hänvisar jag till en undersökning av myndighetstexter som jag gjorde våren 2012. I undersökningen jämförde jag en lättläst version av en text

med dess klarspråksgranskade motsvarighet, totalt tolv texter, från sex olika myndigheter. De resultat som presenteras här är hämtade från denna undersökning, som kan läsas i sin helhet i *Myndigheten, texten och läsaren. Myndighetsinformation i lättläst version* (Forsberg 2012).

Myndigheter

En myndighet i Sverige är ett så kallat offentligt organ utan politisk beslutanderätt. Myndigheters verksamhet styrs av lagar och politiska beslut som fattas av riksdagen eller regeringen. Många myndigheter påverkar oss indirekt med sina beslut, exempelvis Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen, medan andra myndigheter riktar sig direkt till var och en av oss som enskilda medborgare, exempelvis Skatteverket och Försäkringskassan.

Myndigheter äger rätt att utöva makt över medborgarna. Det ligger i deras uppdrag. Myndigheter ska se till att medborgarna fullgör sina skyldigheter och bestraffa dem som inte gör det. Myndigheter ska informera medborgare om olika bestämmelser och sedan den 1 juli 2009, då Språklagen trädde i kraft, är myndigheter dessutom skyldiga att göra detta ”vårdat, enkelt och begripligt” (SFS 2009:600, 1§). Svenska myndigheter har dock redan tidigare bearbetat sina texter i syfte att göra dem mera språkligt tillgängliga för medborgare.

Som en följd av den allmänna samhällsutvecklingen mot tydligare demokratiska principer har även myndigheternas kommunikation med medborgarna förändrats; distansen mellan myndigheter och medborgare har minskat, myndighetsspråket har närmat sig vardagsspråket (Mårtensson 1988), medborgare tilltalas personligt (Nyström Höög 2006) och myndigheternas tillgänglighet har ökat (VERVA, 2006). Svenska myndigheter framställs sällan som hotfulla (Wellros 1989) utan oftare som garantier för medborgares rättigheter och under senare decennier har även ett marknadsmässigt tänkande, där medborgarna ses som kunder, blivit allt tydligare (Fairclough 1993; Hartman 2005).

Myndigheternas pedagogiska uppdrag, att få medborgare att handla på ett visst sätt, underlättas om medborgarna ser myndigheter som företrädare för dem gentemot andra möjliga motståndare. För att upprätthålla en god relation måste myndigheter balansera sin makt med kravet på att tillgodose mottagarnas behov. Denna pedagogiska maktutövning (Persson 2009) markeras genom myndighetstexternas språkliga utformning.

Myndighetstexter

Myndighetstexter kan klassificeras som brukstexter och kännetecknas som sådana av att de är informativa, ofta instruktiva, och beskriver verkligheten (Josephson och Melander 2003). Begreppet *brukstext* utgår från en texts praktiska användning och

funktion i ett sammanhang (Hellspong 2001). Brukstexter är texter med information som på något sätt ska användas – brukas – och, ibland, överförs till direkt handling, exempelvis information om hur man ska kontakta en myndighet, begära ersättning eller överklaga ett beslut. Det är den praktiska användningen, nyttan, som står i centrum för brukstexter till skillnad från skönlitterära texter som ofta läses utifrån andra syften, till exempel estetiska. Texter som innehåller någon form av instruktion till läsaren måste vara tydliga och korrekta samt ha en avsändare med auktoritet för att instruktionerna ska uppfyllas (Englund m.fl. 2003). En utgångspunkt för dem som framställer brukstexter är att skriva osynligt; ”formen får inte stå i vägen för innehållet” (Englund m.fl. 2003:39).

Myndighetstexter i allmänhet får ofta stå som typexempel för svårästa texter med ett krångligt språk (Lagerholm 2008; Lundberg och Reichenberg 2008) och de förknippas med byråkratspråk som används av personer och institutioner med makt. Språket blir ett maktmedel i sig eftersom texter som är svåra att förstå gör att läsaren hamnar i underläge, vilket blir extra tydligt när det handlar om texter som ställer krav på läsaren att utföra vissa handlingar.

Alla medborgare är beroende av myndigheterna och av att kommunikationen med dessa fungerar. Oklarheter i myndighetsspråket är därför särskilt allvarliga. (Mårtensson 1988:120)

Att myndighetstexter ska vara begripliga ställer krav på att de utformas så att mottagare med olika kunskap om själva myndigheten, om informationens innehåll, om formella texters struktur i allmänhet och inte minst om och i svenska språket kan förstå och tillämpa textens innehåll. Samtidigt finns det andra krav på myndighetstexter, bland annat juridiska, som påverkar texternas utformning.

Lättlästa myndighetstexter

I Sverige bedrivs sedan länge ett tydligt arbete när det gäller att skapa mer begripliga myndighetstexter. Arbetet inleddes redan på 1960-talet med Statsrådsberedningens *Riktlinjer för lagspråk* (1967) och har följts av flera handböcker med rekommendationer för hur man bör skriva myndighetstext, utredningar och betänkanden, bland annat ”Värna språken – förslag till ny språklag (SOU 2008:26) som blev grunden till den språklag (SFS 2009:600) som infördes 2009. Även en utbildning med syfte att utbilda specialister på just myndighetsspråk, språkkonsultutbildningen, startades 1977 som ett led i att få fram mer mottagaranpassade myndighetstexter.

Idag klarspråksgranskas myndighetstexter så att de ska följa krav på tydlighet och begriplighet. Att allt fler myndighetstexter även presenteras i en lättläst version tyder på att myndigheter anser att de klarspråksgranskade texterna inte är tillräckligt anpassade till de mottagare som har behov av mera lättlästa texter.

Klarspråksbearbetade texter och lättlästa texter har samma utgångspunkt (Lundberg och Reichenberg 2008). Texterna ska utgå från läsarens perspektiv, fokusera huvudinnehållet, ha en tydlig struktur, innehålla tydliga sambandsmarkörer och skrivas med ett lättförståeligt ordförråd. Skillnaden mellan dem är att lättlästa texter är mera förenklade än klarspråksgranskade texter. Lättlästa texter riktar sig till vuxna utan förkunskaper och vars läsförmåga inte uppfyller grundskolans krav på läsförmåga (Centrum för lättläst 2011), det vill säga vuxna som inte har uppnått funktionell litteracitet (UNESCO 2000). Klarspråksbearbetade texter anses inte vara tillräckligt enkla och strukturerade för dem som behöver lättlästa texter (Centrum för lättläst 2011).

Att bearbeta en text till en lättläst version innebär ofta en omskrivning i andra eller tredje led; först bearbetas myndighetstexten från förvaltningspråk till klarspråkstext och därefter bearbetas texten till en lättläst version. Däremellan kan det även finnas ett moment med eventuell bearbetning om texten ska publiceras som en webbtex (Koskela 2009). Att lättlästa texter skrivs med utgångspunkt i andra texter och inte som självständiga texter påverkar både deras utformning och innehåll. Bland annat sker urvalet av information i de lättlästa utifrån det innehåll som finns i förlagan – och som redan utgör ett urval från den i grunden tillgängliga informationen – vilket begränsar innehållet i de lättlästa texterna. Att endast en del av myndigheternas texter publiceras i lättläst version innebär dessutom att de läsare som behöver lättlästa texter inte har samma utbud som andra läsare.

Forskning om lättlästa myndighetstexter

Myndigheter vill gärna ha metoder för att bedöma texters svårighetsgrad och tydliga regler att följa när de utformar sina texter (Nyström Höög 2010) men analysen av hur de producerade texterna faktiskt fungerar uteblir.

Det finns en del forskning kring begriplighet och klarspråk i myndighetstexter men sådan forskning är relativt ovanlig; ”Resultatet kan tolkas som att det finns ett bristande intresse för klarspråksfrågor” (Nyström Höög 2010:124). Det finns än mindre forskning om lättlästa myndighetstexter och det som finns handlar främst om hur lättlästa myndighetstexter uppfattas av personer som har speciella bearbetningsbehov. En gemensam slutsats är dock att myndigheters lättlästa texter är svåra att förstå för just den mottagargrupp som har undersökts. Lättlästa myndighetstexter är till exempel svåra att läsa och förstå för personer med begåvningsnedsättning beroende på att texterna förutsätter vissa förkunskaper, innehåller abstrakta förklaringar, har ett svårtolkat ordval och ett otydligt innehåll (Ohlsson Kihl 2005). Lättlästa myndighetstexter är även svårare att läsa och förstå för personer med utvecklingsstörning än för dyslektiker (Falk och Johansson 2006) och svåra att läsa och förstå för personer som har svenska som andraspråk, framförallt beroende på ordvalet (Hanell 2009).

Lättlästa texters läsare

Utifrån myndigheters publicering av olika textversioner kan man dra slutsatsen att de är överens om att det finns vissa mottagare som behöver texter som är mera lättlästa än de klarspråksgranskade versionerna. Det verkar dock inte finnas någon tydlig definition av dessa mottagare mer än att de har svårt för att läsa ”vanliga” texter.

Våra texter riktar sig särskilt till de 25 procent som har lässvårigheter, men vi är övertygade om att alla kan ha glädje av en lättläst text. (Centrum för lättläst 2011)

Läsare som speciellt anses behöva lättlästa texter kan vara personer som är ovana läsare eller läsare som inte har svenska som modersmål, personer med hörselnedsättning, läs- och skrivsvårigheter (exempelvis dyslexi) eller tal- och språkstörningar, personer med motoriska och perceptuella störningar, koncentrationsstörningar eller neuropsykiatriska störningar (exempelvis ADHD, autism eller Aspergers syndrom), utvecklingsstörningar eller demens (Lundberg och Reichenberg 2008; Centrum för lättläst 2011). Personer med olika funktionsnedsättningar har olika behov av bearbetning (se tabell 1) och en del personer kan dessutom ha mer än en funktionsnedsättning.

I tabell 1 nedan visas en översikt av Lundberg och Reichenbergs (2008) genomgång av olika bearbetningsområden utifrån behoven för läsare med olika typer av lässvårigheter.

Tabell 1. Läsares behov av textbearbetning

	Läs- ovana	SVA	Hörsel- neds.	Läs- och skriv.	Tal- och språk.	Motorik och perception	Kon- cent- ration	Neuro- psyk.	Ut- veckl.
övergripande textutformning	X					X	X		X
grafisk utformning	X					X			
textkomplement						X			
ämne								X	
disposition	X				X			X	X
syntax	X	X	X		X				X
textbindning	X				X			X	X
lexikon	X	X	X	(X)	X				X

Förklaringar: Läsovana (personer som håller på att lära sig läsa, har otillräcklig läserfarenhet eller låg utbildning), SVA (personer som talar svenska som andraspråk), Hörselneds. (personer med hörselnedsättning), Läs- och skriv. (personer som har läs- och skrivsvårigheter), Tal- och språk. (personer med tal- och språkstörning), Motorik och perception (personer med motoriska och perceptuella störningar), Koncentration (personer med koncentrationsstörning), Neuropsyk. (personer med neuropsykiatriska störningar) och Utveckl. (personer med utvecklingsstörning).

I gruppen mottagare som anses behöva lättlästa texter ingår alltså personer med många och olika behov; en del behöver kortare texter och tydligare uppställningar,

andra behöver tydligare textbindning och fler textkomplement och vissa behöver endast få höra texten uppläst. Det som ytterligare problematiserar mottagaranpassningen av lättlästa texter är att det som är lättläst för vissa läsare samtidigt kan vara svårare att läsa för andra.

Vi kan alltså inte skriva en text som tillgodoser behoven hos både personer med normalbegåvning och personer med utvecklingsstörning. (Englund Hjalmarsson och Jenevall 2011:82)

Lättlästa texter är ett ifrågasatt fenomen och just lättlästa myndighetstexter har kritiserats för att de inte riktas till de grupper som oftast behöver lättlästa texter, det vill säga personer som är ovana vid att läsa, dyslektiker och personer som inte har svenska som modersmål, utan istället riktas till personer med någon typ av begåvningshandikapp (Englund Hjalmarsson och Jenevall 2011) som i sig utgör en liten grupp av den totala mottagargruppen. I rekommendationer för effektivare service från myndigheter (VERVA 2006) gavs lättlästa texter prioritet 2. Texter skrivna för personer som har svenska som andraspråk gavs prioritet 1. Idag ses ofta personer som har svenska som andraspråk även som mottagare till lättlästa texter, vilket ytterligare komplicerar mottagaranpassningen, eftersom det är en stor heterogen grupp som enbart har det gemensamt att de inte har svenska som modersmål.

Att läsa lättlästa myndighetstexter på nätet

Majoriteten av svenska myndigheter har idag lättlästa texter på sina hemsidor (Bohman 2011) men det finns inget enhetligt system för hur lättlästa texter placeras på myndigheters hemsidor. En del myndigheter presenterar alla sina lättlästa texter tillsammans och läsaren kan nå dem från startsidan via markeringen *lättläst* i listan. Några myndigheter presenterar sina texter områdesvis så att läsaren först efter att ha valt område kan välja mellan olika textversioner. Hos andra myndigheter måste läsaren först leta upp en text om det aktuella området för att sedan kunna gå vidare till en eventuell lättläst version av den aktuella texten. Skillnaderna i textpublicering hos olika myndigheter kan bland annat ha sin grund i hur myndigheterna i övrigt organiserar sin verksamhet, vilket kan försvåra ytterligare för personer med särskilda behov.

En farhåga kan dock vara att myndighetens organisation slår igenom på hemsidans struktur, så att användarna mer än tidigare måste sätta sig in i myndighetens organisation för att få svar på sina frågor. (Nyström Höög 2010)

Att lättlästa myndighetstexter publiceras på webben kan göra att avståndet mellan parterna minskar eftersom det, i alla fall för vissa läsargrupper, blir lättare att komma i kontakt med avsändaren (Englund och Guldbrand 2004), men webbpublicering

kan även öka svårigheterna om läsarna får rollen som informationssökare, istället för att vara informationsmottagare (Nyström Höög 2010).

Digitala publiceringsställen förutsätter att läsaren har tillgång till och kunskap om viss teknik. Att hitta de lättlästa texterna på myndigheters hemsidor kan vara svårare än att välja bland pappersbroschyrer, och att läsa texter från skärm ställer högre krav på läsarens kognitiva förmåga än läsning av texter i pappersform (Englund och Guldbland 2004; Bohman 2011), bland annat eftersom en linjär läsordning inte är lika självklar i digitala texter (Holsanova 2010). Att texter som är bearbetade utifrån regler för tryckta texter publiceras som webbtexter ställer högre krav på läsarnas förmåga att avkoda, tolka och tekniskt hantera texterna (Kress 2003; Englund och Guldbland 2004; Holsanova 2010; Nyström Höög 2010; Bohman 2011) vilket kan påverka läsbarheten negativt, också för att myndigheterna då inte nyttjar det digitala mediets möjligheter att skapa mera lättlästa texter.

En undersökning från 2006 (Falk och Johansson) visar att få webbplatser använder bilder som komplement till lättlästa texter, att webbplatser sällan publicerar nyheter eller annan aktuell information i lättläst version och att det saknas direkta undersökningar som visar om de personer som behöver lättlästa texter faktiskt hittar dem och om dessa läsare anser att texterna fungerar. En annan undersökning (Hanell 2012) visar att det även är viktigt att ta hänsyn till att läsare idag kan nå en lättläst webbtext från andra ställen än från myndighetens startsida, vilket ökar kraven på texternas utformning och explicit information om texternas sammanhang.

Begreppet lättläst

En genomgång av olika sammanhang där begreppet *lättläst* används visar att det inte är tydligt vad beskrivningar av lättläst står för. Begreppet används ofta allmänt vilket kan ge ett intryck av att det finns en gemensam uppfattning om vad det betyder, men begreppet är varken entydigt eller ens definierat:

Någon enhetlig definition av lättläst svenska finns inte, men sådan text kan sägas vara mera lättillgänglig och förklarande än annan text. (SOU 2006:8)

En översikt över hur olika myndigheter förklarar lättläst visar att begreppet definieras dels utifrån vad det inte är, dels i jämförelse med andra texter: lättlästa texter innehåller inga svåra ord eller långa meningar och de är mera förklarande och skrivs med ett enklare språk (se exempelvis Arbetsmiljöverket 2012; Datainspektionen 2012; Valmyndigheten 2012). Beskrivningarna är generella och främst inriktade mot texters lexikon och syntax, alltså ytliga faktorer som ofta är relativt enkla att både analysera och förändra.

Även om det finns en uppfattning om att alla läsare kan bli hjälpta av lättlästa texter (Lundberg och Reichenberg 2008; Centrum för lättläst 2011) diskuteras begreppet *lättläst* oftast i samband med att man talar om mottagare som har svårt att läsa vanliga texter, och i myndighetssammanhang klarspråksgranskade texter (Ohlsson

Kihl 2005; Falk och Johansson 2006; Hanell 2009). Den underförstådda betydelsen av 'svårighet' eller 'problem' i begreppet *lättläst* verkar till del även få karakterisera läsarna (Englund Hjalmarsson och Jenevall 2011).

Faktorer som kan göra en text lättläst

Att begreppet lättläst om texter ofta används allmänt och odefinierat utan att specificeras utifrån sitt sammanhang ger även intryck av att det finns vissa faktorer som automatiskt gör texter lättlästa. De faktorer som allmänt anses göra en text mera lättläst kan översiktligt hänföras till i yttre (grafisk) och inre (språklig) utformning:

- *Faktorer som berör textens yttre, framförallt grafiska, utformning, är exempelvis textlängd, radlängd, bokstavsstorlek, typsnitt, olika stil och färgsättning, textkomplement såsom punktuppställningar, tabeller, diagram, bilder och bildtexter samt rubriker, disposition, styckeindelning och meningslängd.*
- *Faktorer som berör textens inre, mera språkligt inriktade, utformning, är exempelvis lexikon, meningsbyggnad, textbindning, modalitet, roller och diates⁵ (aktiv eller passiv form), omtal och tilltal.*

Att skriva en lättläst text kräver samordning av faktorer på olika nivåer eftersom användningen annars kan få motsatt effekt. För det första kan en överdriven användning av en faktor leda till att texten blir svårläst. Exempelvis är korta meningar generellt sett lättare att läsa än långa meningar, men en text som enbart innehåller korta meningar blir svårare att läsa eftersom läsaren måste göra många pauser i texten vid meningsbyten. Generellt sett är det även lättare att läsa meningar där subjektet står i fundamentet⁶, men texter med enbart subjektsfundament kan bli svårare att läsa eftersom de innehåller många upprepningar och inte nyttjar fundamentet för annan

5 Termen diates är kategori för böjning av verb. I svenskan används aktiv och passiv diates. När en aktiv sats skrivs om till passiv blir subjektet i den aktiva satsen ett agentadverbial. Detta kan strykas vilket ökar den underförstådda informationen i en text, exempel aktiv sats: *Många myndigheter presenterar även en del av texterna i en lättläst version*, passiv sats: *En del av texterna presenteras även i en lättläst version (av många myndigheter)*. Omskrivning från aktiv till passiv sats ändrar även fokus i meningen eftersom objektet i den aktiva satsen (*en del av texterna*) blir subjekt i den passiva satsen och kan placeras längre fram.

6 Fundamentet utgör förstaplatsen i en syntaktisk mening, det vill säga platsen före det finita verbet i huvudsatsen, exempelvis (fundamentet understruket): *Tydlig textbindning är bra för de flesta läsare och korta texter är ofta lättare att läsa än långa. När man ökar textbindningen i en text ökar även textlängden och den som skriver lättlästa texter måste därför ta ställning till vilken faktor som är viktigast för läsaren*. Vilken satsdel som helst kan stå i fundamentet och i texter skrivna av vuxna med svenska som modersmål står subjektet i genomsnitt i fundamentet i cirka 60 procent av meningarna (Flyman Mattsson och Håkansson 2010). Övriga fundament används för att förtydliga andra sammanhang i texten, exempelvis tid, rum, sätt och andra omständigheter. Långa fundament ställer högre krav på läsarens arbetsminne eftersom hon måste hålla fler enheter aktuella innan hon kan tolka meningens innehåll.

textbindning. Alltför många subjektsfundament kan dessutom ge en ojämn läsrytm, vilket försvårar läsningen (Liljestränd 1993; Nyström 2001).

För det andra kan olika faktorer som var för sig anses göra en text lättläst motverka varandra. Exempelvis kan både meningslängd och textbindning bidra till att en text blir mera lättläst. Korta meningar är ofta lättare att läsa än långa och tydlig textbindning underlättar för de flesta läsare. Det är dock svårt att kombinera dessa båda faktorer eftersom meningslängden ökar när man ökar textbindningen. Ett annat exempel på motverkande faktorer är andel förklaringar och textlängd. Texter kan å ena sidan bli mera lättlästa om de innehåller fler förklaringar, men fler förklaringar innebär å andra sidan ofta att textlängden ökar vilket kan göra att texten blir svårare att läsa för en del mottagargrupper (Lundberg och Reichenberg 2008).

Det finns alltså inget generellt och entydigt sätt att skriva lättlästa texter. Ytliga bearbetningar kan få motsatt effekt på djupet och tvärtom.

Myndighetstexters utformning

Yttre utformning

Den yttre utformningen av en text påverkar läsarens avkodning. Det är till exempel svårare att läsa både alltför långa rader eftersom ögat behöver flera fixeringspunkter för att avkoda strukturen, och alltför korta rader eftersom texten blir mera uppdelad och därmed mera osammanhängande. Läsbarheten i en text kan ökas med hjälp av olika slags grafiska markeringar och textkomplement eftersom de, rätt använda, kan göra innehållet mera överblickbart än enbart löpande text. I tabell 2 finns en översikt över faktorer som påverkar läsbarheten via textens yttre utformning och resultaten från min undersökning.

Tabell 2. Översikt yttre utformning

	Lättlästa texter	Klarspråksgranskade texter
Textlängd i genomsnitt (högst/lägst)	340 ord (835/39)	346 ord (640/55)
Radlängd i genomsnitt	58 tecken	77 tecken
Antal rubriker i genomsnitt/text	3	5
Textkomplement: bild/bildtext/tabell/faktaruta/länk	2/1/0/0/3	3/2/0/0/11
Grafiska markeringar: punktuppställning/fet eller kursiv stil/färg	0/0/0	4/2/0
Grafiska meningar/syntaktiska meningar ⁷	146/152	154/144
Läsbarhetsindex (LIX)	36	42
Meningslängd i genomsnitt	13,4 ord	12,2 ord
Andel långord (> 6 tecken)	22 %	30 %
Ordvariationsindex (OVIX)	39	52
Andel subjektfundament	77 %	56 %
Fundamentlängd i genomsnitt	2,4 ord	3,2 ord

Min undersökning av myndighetstexter visar att den genomsnittliga textlängden för de lättlästa texterna inte skiljer sig i någon större utsträckning jämfört med de klarspråksgranskade texterna. Det finns alltså ingen tydlig tendens att lättlästa texter är kortare trots att detta brukar lyftas fram som ett viktigt drag för just lättlästa texter. Det är dessutom så att både den längsta och den kortaste texten av de undersökta texterna är lättlästa texter. Raderna i de lättlästa texterna är dock överlag kortare och de håller sig inom ramen för optimal radlängd, 55-60 tecken (Språkrådet 2008).

De lättlästa texterna har i genomsnitt färre rubriker per text än de klarspråksgranskade versionerna. Jämfört med de klarspråksgranskade texterna har en del rubriker tagits bort, vilket i vissa fall även innebär att innehållet bakom rubrikerna har försvunnit. De lättlästa texterna blir därigenom mindre informativa. Eftersom de lättlästa texterna inte är kortare men generellt sett innehåller färre rubriker innebär det att innehållet i dessa texter blir mera kompakt och svårare att överblicka. Detta kan dock till viss del kompenseras av att rubrikerna är tydligare utformade i de lättlästa texterna. Där används främst frågor och uppmaningar som rubriker, exempelvis *När får jag min pension?*, *Vad är personlig assistans?* och *Så här gör du*, vilket kan

7 Indelningen av grafiska respektive syntaktiska meningar har olika utgångspunkt. Termen grafisk mening utgår från formen; en sådan mening inleds med stor bokstav och avslutas med ett större skiljetecken, dvs. punkt, fråge- eller utropstecken. Termen syntaktisk mening utgår från innehållet; en sådan mening innehåller subjekt och finit verb, dvs. nexus. Ofta motsvaras en syntaktisk mening av en grafisk mening, men det är inte nödvändigt. En grafisk mening kan genom samordning motsvaras av flera syntaktiska meningar, exempelvis *Raderna i de lättlästa texterna är dock överlag kortare och de håller sig inom ramen för optimal radlängd* (1 grafisk/2 syntaktiska), och en syntaktisk mening kan motsvaras av flera grafiska meningar, exempelvis *Allt för många subjektfundament kan dessutom ge en ojämn läsrytm. Vilket försvårar läsningen.* (1 syntaktisk/2 grafiska). Grafiska meningar som inte innehåller nexus är inte grammatiskt korrekta och bör därför undvikas i formella texter.

öka läsarens delaktighet i texten. I de klarspråksgranskade versionerna används fler nominal- och verbfraser som rubriker, exempelvis *Medlem i facket?*, *Avslag på svenskt medborgarskap* och *Kontaktinformation*.

De lättlästa texterna innehåller överlag få textkomplement och dessutom färre sådana än de klarspråksgranskade texterna. Grafiska markeringar saknas helt i de lättlästa versionerna. Jämfört med de klarspråksgranskade texterna har rubriker, bilder, bildtexter, länkar och punktuppställningar försvunnit. De lättlästa texterna blir därmed egna enheter där innehållet bärs upp av skrift i löpande text, utan stöd bland annat i form av paratexter som är viktigt för läsförståelse och tolkning (Holsanova 2010). Att tydlig struktur är ett speciellt viktigt kriterium för lättlästa texter (Språkrådet 2008; Lundberg och Reichenberg 2008; Statsrådsberedningen 2009; Centrum för lättläst 2011) syns inte i de analyserade texterna.

De lättlästa texterna har ett LIX⁸-värde som indikerar att de bör vara relativt lättlästa, jämförbara med skönlitteratur och populärtidningar. De lättlästa texterna har en längre genomsnittlig meningslängd än de klarspråksgranskade versionerna, men LIX-värdet hålls nere av den relativt låga andelen långord. De lättlästa texterna har även ett lägre ordvariationsindex. Att det finns färre långord och mindre ordvariation antyder att de lättlästa texterna är mera allmänt hållna (Hellspong 2001). Sammantaget innebär detta att ytläsningen av de lättlästa texterna blir lättare eftersom de kräver ett mindre ordförråd (Lundberg och Reichenberg 2008), men det innebär samtidigt att de lättlästa texterna innehåller fler upprepningar och ett mer opreciserat innehåll, vilket i sin tur kan göra det svårare för läsaren att tolka innehållet.

Fördelningen mellan grafiska och syntaktiska meningar visar att i stort sett varje huvudsats utgör en grafisk mening i de lättlästa texterna. Det finns alltså få samordnade huvudsatser och få ofullständiga meningar, vilket indikerar att texterna är mera lättlästa. Meningarna i de lättlästa texterna innehåller dessutom till övervägande del subjektsfundament och korta fundament, vilket också kan bidra till att göra texterna mera lättlästa. Den låga variationen i fundamentet ger å ena sidan meningar som är lätta att avkoda eftersom de följer grundstrukturen för svenska påståendesatser (så kallad SVO-ordföljd; subjekt-verb-objekt) men det skapar samtidigt mer upprepning, otydligare textbindning och sämre läsrhythm (Lundberg och Reichenberg 2008) vilket kan försvåra läsningen av de lättlästa texterna.

Inre utformning

Den inre utformningen av en text påverkar läsarens förståelse och tolkning av innehållet; ”För att förstå en text räcker det inte att uppfatta vad den står för. Vi måste

8 Läsbarhetsindex, LIX, ger en fingervisning om texters svårighetsgrad. LIX för en text räknas ut genom att den genomsnittliga meningslängden adderas med andelen långord (ord med sju eller fler tecken) i procent. LIX-värdet är inget absolut mätredskap utan måste relateras till texten som helhet. Ett LIX-värde under 30 indikerar att en text är mycket lättläst, motsvarande en barnbok, och ett LIX-värde mellan 40 och 50 motsvarar tidningstext.

också se vad den gör” (Hellspong 2001:45). Inom den funktionella grammatiken studerar man hur språkhandlingar – påståenden, uppmaningar, frågor och erbjudanden – uttrycks grammatiskt (form) och tolkningsmässigt (funktion) i ett sammanhang (Holmberg och Karlsson 2006). Språket som används i en text både påverkas av och påverkar det sammanhang där texten skrivs och läses. Bland annat gäller detta rollfördelning (subjekt/objekt) och omtal i en text, det vill säga hur avsändaren talar om sig själv, och läsartilltal som ger ledtrådar om parternas relation. I tabellerna 3 och 4 finns en översikt över faktorer som påverkar läsbarheten via textens inre utformning och resultaten från min undersökning.

Tabell 3. Översikt inre utformning – textbindning och språkhandlingar

	Lättlästa texter	Klarspråksgranskade texter
Antal konjunktioner	73	74
Antal bisatsinledare (underförstådda) ⁹	155 (4)	106 (6)
Antal villkorsbisatser	50	31
Tema/rema ¹⁰ i huvudsatsfundament	101/51	61/83
Språkhandlingar i löpande text: påståenden/uppmaningar/frågor	139/12/1	120/15/9
uppmaningar uttryckta som påståenden	12	6
språkhandlingar tolkade som erbjudanden	41	23
Antal negationer	28	15

De två textgrupperna innehåller nästan lika många konjunktioner fördelat på ungefär lika många meningar. Konjunktionerna används främst för att binda samman fraser, exempelvis *driver företag och ska betala företagsskatt*.

De lättlästa texterna innehåller fler bisatsinledare, i genomsnitt 1 bisatsinledare/mening. I båda textgrupperna är ungefär 1/3 av bisatserna villkorsbisatser, exempelvis *om du behöver hjälp med att skriva ansökan* (lättläst text), *om du behöver hjälp med din ansökan* (klarspråksgranskad text). Båda textgrupperna innehåller få underförstådda bisatsinledare. I de lättlästa texterna placeras främst meningarnas tema, den för läsaren redan kända informationen, i fundamentet, och den genomsnittliga

9 Bisatsinledare kan utgöras av subjunktioner (*att, eftersom*), pronomen (*som, vilken*) och adverb (*när, hur*). I vissa fall kan bisatsinledaren strykas, exempelvis *Du ska skriva namnet på den (som) du anmäler* eller *Vi tror (att) det fungerar*.

10 Grundregeln för textbindning när det gäller placering av information i en mening är att känd information (tema) ska presenteras före ny, eller i sammanhanget okänd, information (rema). Detta kallas för tema–rema-principen (Hellspong 2001; Nyström 2001). Läsaren har lättare för att tolka en mening som utgår från det som redan är känt.

fundamentlängden i de lättlästa texterna visar att meningarna i huvudsak har högertyngd¹¹.

De lättlästa texterna kan å ena sidan sägas vara lättare att läsa beroende på att de har tydligare textbindning än de klarspråksgranskade versionerna. De innehåller fler bisatsinledare, har dubbelt så många fundament som bygger vidare på känd information och har allmänt en tydlig tema–rema-struktur och högertyngd. Å andra sidan är meningsbyggnad med mycket underordning, hypotax, en faktor som kan påverka läsbarheten negativt eftersom det ställer högre krav på läsarens avkodnings- och tolkningsförmåga (Hellspong 2001). Fler bisatser kan alltså både öka och minska läsbarheten. Temaupprepning i fundamentet skapar visserligen igenkänning men kan också ge texter en ojämn läsrytm vilket kan göra de lättlästa texterna svårare att läsa (Nyström 2001).

De lättlästa texterna innehåller övervägande påståenden, vilket tyder på att det rör sig om texter med en i huvudsak informerande funktion (Josephson och Melander 2003). De lättlästa texterna innehåller fler omskrivna uppmaningar, exempelvis kan påståendet *Anmälan bör göras snabbt* tolkas som uppmaningen *Gör anmälan snabbt*. Genom att uppmaningar inte skrivs rakt ut skapas en distans mellan form och funktion samtidigt som myndigheterna döljer en del av sin makt (Hellspong och Ledin 1997).

De lättlästa texterna innehåller även fler negerade satser jämfört med de klarspråksgranskade texterna trots att båda textgrupperna totalt sett innehåller ungefär lika många satser. Det är enbart påståendesatser som negeras, exempelvis *Om du väljer en traditionell försäkring så kan du **inte** byta tillbaka till att spara i fonder*. Dessa kan tolkas som negativa språkhandlingar, förbud, som i sin tur kan påverka upplevelsen av relationen mellan parterna (Hellspong 2001).

Omskrivningarna gör att det underförstådda innehållet är större i de lättlästa texterna eftersom det finns en större skillnad mellan språkhandlingarnas grammatiska och innehållsliga struktur. Det ställer högre krav på läsarens förmåga att göra inferenser, det vill säga fylla i den information som saknas (Nyström 2001; Lundberg och Reichenberg 2008). Samtidigt kan de lättlästa texterna i viss mån sägas vara tydligare eftersom de innehåller tydligare inskränkningar i innehållet genom det större antalet negerade satser och villkorsbisatser.

---

11 Högertyngd innebär att meningar innehåller mer information mot slutet av en mening, exempelvis *Affären har stängt på måndagar som infaller mellan den 15 april och den 1 juni*. Motsatsen, vänstertyngd, innebär att mycket av informationen står i början av en mening, ofta redan i fundamentet, exempelvis *På måndagar som infaller mellan den 15 april och den 1 juni har affären stängt*. Vänstertunga meningar är svårare att läsa eftersom de belastar läsarens arbetsminne i större utsträckning än högertunga meningar.

Tabell 4. Översikt inre utformning – diates, modalitet och roller

	Lättlästa texter	Klarspråksgranskade texter
Antal passivkonstruktioner	2	18
Agentadverbial M/L/Ö (strukna)	0(0)/1(1)/1(1)	10(9)/6(6)/2(1)
Modala hjälpverb: <i>måste/ska/behöver/bör/kan/brukar/får/vill</i>	12/20/7/0/59/0/18/9	3/20/6/1/42/0/14/12
Roller		
Subjekt i huvudsats och bisats: M/L/Ö	17/187/104	12/133/63
Objekt i huvudsats och bisats: M/L/Ö	8/19/136	6/7/157
Omtal: myndighetsnamn/vi, oss	34/6	28/1
Tilltal: du, dig/allmänt tilltal	198/2	133/4

Förklaring: M (myndighet), L (läsare), Ö (övriga)

Valet av modala hjälpverb i en text ger ledtrådar om hur läsaren ska uppfatta innehållet och avsändarens syfte; den interpersonella relationen (Holmberg m.fl. 2011). Modala hjälpverb kan placeras in på en skala från stark förpliktelse (*måste, ska*) via mer allmänt (*behöver, bör, kan, brukar*) till frivillighet (*får, vill*). Det modala hjälpverb som används absolut mest i de lättlästa texterna är *kan*. Därefter kommer det förpliktigande hjälpverbet *ska*, följt av det mera frivilliga *får*. Direktiven framträder tydligare i de lättlästa texterna genom ett större bruk av *måste*, men i båda textgrupperna överväger de positiva språkhandlingarna (Hellspong 2001) och mottagarens valfrihet framhävs genom användningen av *kan, får* och *vill*.

Passivkonstruktioner med strukna agentadverbial är relativt ovanliga i båda textgrupperna, vilket följer rekommendationerna för hur man allmänt gör texter mera lättlästa (Språkrådet 2008; Lundberg och Reichenberg 2008; Statsrådsberedningen 2009; Centrum för lättläst 2011).

Läsaren är det huvudsakliga subjektet i de lättlästa texterna, såväl i bisatser som i huvudsatser. Myndigheter är sällan subjekt. Både andelen läsarsubjekt och andelen läsarobjekt är större i de lättlästa texterna än i de klarspråksgranskade versionerna. Resultaten visar att det är läsaren som är i fokus; informationen och interaktionen kretsar kring läsarens rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Avsändaren sätts i bakgrunden och underförstås oftast i sammanhanget.

Såväl i de lättlästa texterna som i de klarspråksgranskade versionerna används genomgående tilltalet *du*. I alla texter utom två (en från varje textgrupp) är *du* det mest frekventa ordet och det upptar cirka 10 procent av det totala ordförrådet i respektive text. Allmänna formuleringar som *man* och *en person* förekommer ytterst sällan. Tilltal med *ni/Ni* eller *Du*, med stor bokstav, så kallat hövlighetstilltal, saknas helt i båda textgrupperna. Avsändaren riktar sig direkt till läsaren med ett personligt tilltal, men den överdrivna användningen gör att du-tilltalet förlorar sin effekt att skapa en personlig relation. Det markerar dessutom myndighetens maktposition, eftersom det är lättare att dua uppifrån (Koskela 2009). Vid några tillfällen byter avsändaren perspektiv i de lättlästa texterna, främst i rubriker, och låter läsaren träda fram i texten i *jag*-form. Ordet *jag* används i frågor som avsändaren förutsätter att

läsaren har, exempelvis *När får jag min pension?*. Detta är förmodligen ett försök att öka läsarens igenkänning i texten och därmed hennes villighet att handla (Lundberg och Reichenberg 2008) men perspektivbytet från *du* till *jag* kan göra det svårare för läsaren att tolka innehållet.

I båda textgrupperna omtalar avsändaren i huvudsak sig själv i tredje person, ofta med myndighetens namn, och sällan med personliga pronomen, *vi/oss*. Detta kan vara ett sätt att försöka tydliggöra myndighetens uppgift och därmed undvika missförstånd, samtidigt som det också markerar en tydligare distans i relationen mellan avsändare och mottagare.

Sammanfattning och slutsatser

Det finns inga drag som enbart förekommer i den ena av textgrupperna. Däremot förekommer några drag i större eller mindre omfattning i de analyserade texterna. De lättlästa texterna är utifrån resultaten i denna undersökning i stort sett uppbyggda på liknande sätt. Att lättlästa texter kan se olika ut eftersom de utgår från läsarens behov syns inte i de analyserade lättlästa myndighetstexterna.

Resultaten visar att myndigheterna till viss del tar hänsyn till faktorer som gör en text mera lättläst. De lättlästa texterna följer i större utsträckning principer om lättlästhet när det gäller radlängd, läsbarhetsindex, andel subjektssfundament, andel långord och ordvariation vilket indikerar att de generellt sett är lättare att läsa än de klarspråksgranskade versionerna. De lättlästa texterna följer inte rekommendationerna för ökad läsbarhet när det gäller textlängd, genomsnittlig meningslängd, fundamentlängd och tydligt uttryckta språkhandlingar. Antagandet att lättlästa texter är mer förenklade och strukturerade än klarspråksgranskade texter stämmer alltså bara delvis för de analyserade texterna.

De lättlästa myndighetstexterna i undersökningen har få textkomplement och fungerar i huvudsak som självständiga enheter, där enbart språket uppbär information, utan koppling till liknande eller mer fördjupande områden vare sig inom eller utanför webbsidan. Det begränsar dem i högre grad än motsvarande klarspråksgranskade texter, och indikerar att de även kan vara svårare att förstå för vissa mottagare.

De lättlästa texterna har mer textbindning än motsvarande klarspråksgranskade versioner. De innehåller fler bisatsinledare, har en tydligare tema–rema-disposition som skapar igenkänning och tydligare framställd information genom fler negationer och fler villkorsbisatser, vilket å ena sidan kan göra dem lättare att läsa. De lättlästa texterna kan å andra sidan sägas vara svårare att läsa på grund av de många bisatserna som ger en större mängd underordnad information och temaupprepningar som ger en ojämn lästrytm. De lättlästa texterna innehåller även fler omskrivna språkhandlingar som kan försvåra läsarens tolkning och förståelse av innehållet.

De lättlästa texterna är främst skrivna utifrån positiva språkhandlingar och interaktionen kretsar kring läsaren. Avståndet mellan parterna i texterna minskar genom användningen av ett personligt läsartilltal men ökar samtidigt genom att myndighe-

ten dels omtalar sig själv i tredje person, dels sällan framträder i texterna. Myndighetsinformationen blir på detta sätt monologisk ur ett omvänt perspektiv, tvärtemot det traditionella och kanske förväntade myndighetsperspektivet. Det är inte myndigheten som syns och ger order, istället lyfts läsarna fram; de tilltalas personligt och kan hitta sitt eget perspektiv i texten bland annat genom att myndigheten formulerar de frågor som (myndigheten utgår ifrån att) läsarna ställer i jag-form. Detta blir problematiskt dels eftersom läsaren framstår som viktig utan att själv vara delaktig, dels eftersom det blir ett slags dubbel envägskommunikation där myndigheten är både avsändare och mottagare.

Lättlästa texter är problematiska på flera sätt, bland annat eftersom det inte finns någon enhetlig definition av begreppet lättläst, eftersom överdriven användning av en viss språklig funktion som allmänt anses göra en text lättläst kan få motsatt effekt, eftersom olika lättlästa faktorer kan motverka varandra och eftersom olika personer som behöver lättlästa texter har olika behov av textbearbetningar. De lättlästa texterna som jag har analyserat riktar sig till en stor grupp läsare med olika behov och blir därmed troligen inte lättlästa i sin helhet för någon.

Att myndigheters lättlästa texter i praktiken även kan vara svårlästa kan förklaras på olika sätt beroende på vilka faktorer man väljer att lyfta fram. Orsaker finns såväl i texterna själva som i deras kontext. Myndigheter tycks följa allmänna rekommendationer från språkvården när de utformar lättlästa texter men slutsatsen blir att det inte räcker att bearbeta vissa grafiska och språkliga faktorer för att en text ska bli lättläst. Rekommendationer om språklig utformning kan inte används automatiskt utan måste anpassas till det aktuella sammanhanget – syftet med den aktuella texten, förutsättningar för texttypen och publiceringsstället samt läsarens behov och tidigare kunskaper om såväl texter som myndigheter. Rekommendationerna får dessutom konsekvenser för hur myndigheterna konstruerar sina läsare och sig själva, och därmed i förlängningen hur deras texter uppfattas.

Genom att publicera en del av sin information i en lättläst version tillgodoser myndigheterna medborgarnas rättigheter enligt språklagen, men inte deras behov av information. Beteckningen *lättläst* har ett tydligt markerat mottagarperspektiv – texten ska vara lätt att läsa. Forskning visar emellertid att lättlästa myndighetstexter är svårlästa för olika mottagargrupper och min undersökning visar att det finns faktorer i de lättlästa texterna som kan göra texterna svårare att läsa. Kanske är det så att myndigheter trots den språkliga mottagaranpassningen har kvar sitt avsändarperspektiv och därför snarare publicerar lättskrivna texter.

Om den faktiska existensen av lättlästa texter underlättar för myndigheter att få medborgare att handla på ett visst sätt kan inte denna undersökning svara på, men det vore en intressant fråga för vidare forskning.

Referenser

- Arbetsmiljöverket (2012). <http://www.av.se/hjalp/lattlast>. Hämtat 11 januari 2012.
- Bohman, Ulla (2011). Riksdagsseminarium om lättläst den 8 april 2011. <http://www.youtube.com/watch?v=b0tT0kO9Jro>. Hämtat 22 mars 2012.
- Centrum för lättläst (2011). <http://www.lattlast.se/start/lattlast>. Hämtat 18 november 2011.
- Datainspektionen (2012). <http://www.datainspektionen.se/lattlast>. Hämtat 11 januari 2012.
- Egidius, Henry (2003). *Pedagogik för 2000-talet*. Stockholm Natur och Kultur.
- Englund, Boel; Ledin, Per & Svensson, Jan (2003). "Sakprosa – vad är det?". I: *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Englund, Boel & Ledin, Per (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Englund, Helena & Guldbrand, Karin (2004). *Klarspråk på nätet*. 3:e upplagan. Sundbyberg: Pagina Förlags AB.
- Englund Hjalmarsson Helena & Jenevall, Marie (2011). "Rikta lättläst till rätt grupp". I: *Språktidningen*, oktober 2011, s. 89.
- Falk, Lena & Johansson, Stefan (2006). *Hur fungerar lättlästa texter på webben? Undersökning av lättlästa texter på offentliga webbplatser*. www.funkanu.se. Hämtat 18 november 2011.
- Fairclough, Norman (1993). "Critical Discourse Analysis and the Marketization of Public Discourse. The Universities". I: *Discourse and Society*, nr 4/1993, s. 133-168.
- Flyman Mattsson, Anna & Håkansson, Gisela (2010). *Bedömning av svenska som andraspråk. En analysmodell baserad på grammatiska utvecklingsstadier*. Lund: Studentlitteratur.
- Forsberg, Camilla (2012). *Myndigheten, texten och läsaren. Myndighetsinformation i lättläst version*. Malmö Högskola.
- Hanell, Linnea (2009). "Man måste bli helt svensk för att hitta någonting". Om myndigheters webbplatser ur ett andraspråksperspektiv. Umeå universitet. Institutionen för språkstudier.
- Hanell, Linnea (2012). "Samma principer men andra villkor för webbtexterna". Klarspråk. Bulletin från Språkrådet 1/2012.
- Hartman, Sven (2005). *Det pedagogiska kulturarvet. Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hellspong, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

- Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin (2006). *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Holmberg, Per; Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas (2011). *Funktionell textanalys*. Stockholm: Nordstedts.
- Holsanova, Jana (2010). *Språk, bild och grafik. Myter och sanningar om läsning. Om samspelet mellan språk och bild i olika medier*. Stockholm: Nordstedts.
- Josephson, Olle & Melander, Björn (2003). "Läsare och läsarter". I: *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Englund, Boel & Ledin, Per (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Koskela, Merja (2009) "Skattemyndigheter på webben". I: *Service på nätet. Rapport från en konferens om myndigheters webbplatser*. Olovsson, Eva (red.). Språkrådets skrifter 10.
- Kress, Gunther (2003). *Literacy in the New Media Age*. London: Routledge.
- Lagerholm, Per (2008). *Stilistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Liljestrand, Birger (1993). *Språk i text. Handbok i stilistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lund, Stefan & Sundberg, Daniel (2004). *Pedagogik och diskursanalys. Metodologiska orienteringsförsök på ett framväxande forskningsfält*. Pedagogiska Arbetsrapporter, nr 5. Institutionen för pedagogik, Växjö Universitet.
- Lundberg, Ingvar & Reichenberg, Monica (2008). *Vad är lättläst?*. Specialpedagogiska skolmyndigheten. www.spsm.se.
- Mårtensson, Eva (1988). "Förändringar i 1900-taletssvenska – en litteraturgenomgång". I: Mårtensson, Eva & Svensson, Jan. *Offentlighetsstruktur och språkförändring*. Nordlund, Småskrifter från Institutionen för nordiska språk i Lund, nr 14.
- Nilsson, Peter (2005). "Vad är pedagogik? Några tankar om pedagogikämnet i ett jämförande perspektiv". Pedagogiska institutionen Umeå universitet, http://www.pedag.umu.se/digitalAssets/19/19763_vadarpedagogik.pdf. Hämtat 2 april 2012.
- Nyström, Catharina (2001). *Hur hänger det ihop? En bok om textbindning*. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.
- Nyström Höög, Catharina (2006). "Den mottagaranpassade myndigheten". I *Textvård. Att läsa, skriva och bedöma texter*. Svenska språknämnden. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Nyström Höög, Catharina (2010). "Kursändring i klarspråksarbetet? Om myndighetsspråkvård och språkforskning". I: *Språkvård och språkpolitik. Svenska språknämndens forskningskonferens i Saltsjöbaden 2008*. Andersson, Lars-Gunnar; Josephson, Olle; Lindberg, Inger & Thelander, Mats (red.). Språkrådets skrifter 10. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Ohlsson Kihl, Lena (2005). *Hur begriplig är den lättlästa samhällsinformationen? En studie av fyra texter från fyra myndigheter*. Linköpings universitet, Institutionen för tema, Tema Kommunikation.

- Persson, Anders (2009). "Samhället som konstant, samhället som variabel". I: Lind m.fl. (red.) *Historien, barnen och barndomarna*. Linköpings universitet.
- SFS 2009:600. *Språklag*. www.riksdagen.se.
- Sjöstrand, Wilhelm (1968). *Pedagogiska grundproblem i historisk belysning*. Lund: Gleerups.
- SOU 2006:8 *Mångfald och räckvidd*. www.regeringen.se.
- SOU 2008:26 *Värna språken. Förslag till ny språklag*. www.regeringen.se.
- Språkrådet (2008). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber AB
- Statsrådsberedningen (1967). *Riktlinjer för lagspråk*.
- Statsrådsberedningen (2009). *Myndigheternas skrivregler*. Departementsserien, Ds 2009:38.
- UNESCO (2000) *Literacy and Adult Education. Thematic Studies*. Word Education forum. Education for all. Dakar, Senegal 2000. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001233/123333e.pdf>. Hämtat 14 september 2011.
- Valmyndigheten (2012). <http://www.val.se/lattlast>. Hämtat 11 januari 2012.
- VERVA, Verket för förvaltningsutveckling (2006). *Vägledningen 24-timmarswebben. Effektivare och bättre service på webbplatser i offentlig sektor*. Rapport 2006:5. www.verva.se.
- Wellros, Seija (1989) *Moster eller myndighet?* Stockholm: Utbildningsförlaget.